

روسپی گری یک پدیده آسیب شناسی: اجتماع و آسیب پذیری: روان

ناهید سادات حیاتی
نویسنده (قزوین)

بی سرپرستی، طلاق، فوت همسر، ترک همسر و... می تواند زنان را در معرض خطر از دست دادن موقعیت خود قرار دهد.

چنین زنانی نیز در معرض آسیب قرار می گیرند به ویژه اگر به دلیل بی سواد بودن، ناآگاهی اجتماعی و دسترسی نداشتن به منابع مالی مناسب، قادر به مقابله با شرایط جدید نباشند از این دیدگاه و در شرایط کنونی ضمن توجه به رشد آزادی زنان، باید به جرایم به عنوان جلوه گاه تغییرات اساسی در ساختار اقتصادی، ارزش ها و هنجارهای جامعه و تغییر نقش ها و روابط متقابل اجتماعی نگریست.

علل بروز روسپی گری:

در مورد علل بروز پدیده روسپی گری نظرهای متفاوتی وجود دارد و هر کس از حیطة علم خود به آن نگاه می کند. در نظر سنجی های به عمل آمده، جامعه شناسی علت اصلی وقوع این پدیده را ناهنجاری های اجتماعی و فقر را مهم ترین عامل تمایل بر روسپی گری می داند.

البته باید گفت برای این کار ریشه های متفاوتی ذکر شده، شاید بیشتر از هر چیز مساله فقر باشد و در کنار آن نابرابری اجتماعی. فقر به خودی خود عامل روسپی گری نیست بلکه نابرابری اجتماعی است. یعنی کسی برای رسیدن به منافع اجتماعی بیشتر و دست یابی

جامعه شناسان درباره ی پدیده ی روسپی گری چنین می گویند:

موضوع روسپی گری را باید در حیطة آسیب شناسی اجتماعی بررسی کرد و گاهی اوقات به عنوان انحرافات اجتماعی. اما در جامعه شناسی نوین با فرض اینکه این نوع نگرش نوعی برچسب زدن است و در واقع تعیین تکلیف اجتماعی و به عبارت دیگر ارزش گذاری اخلاقی است، سعی می کنند از این جنبه ها عدول کنند گاهی هم این را با عنوان کیفیت زندگی بررسی کرد و هر گونه ارزش گذاری و داوری اخلاقی را از آن بیرون آورد. وقتی ما می گوئیم: آسیب شناختی یعنی وجود حالت بیماری را پذیرفته ایم، این بیماری در مقابل حالت سلامتی است. وقتی هم می گوئیم انحراف، یعنی رفتاری طبیعی را در نظر می گیریم و چون از «رفتار طبیعی» منحرف می شود اسمش را «انحراف» می گذاریم.

چه زنانی آسیب پذیرند؟:

نظام سنتی، زن را از لحاظ اقتصادی وابسته و تابع مرد تربیت می کند و این وابستگی در میان برخی از اقشار اجتماعی بیشتر است. پس هر حادثه ای که این تکیه گاه را سست نماید و یا از میان بردارد مانند:

او ناپسند نداند، چون این طور بارآمده و این گونه اجتماعی شده. این پدیده بخصوص در جاهایی اتفاق می‌افتد که روسپی‌گری متمرکز شده است. البته عوامل دیگری هم در کنار آن هست مثل اعتیاد که تشدید کننده و تسریع کننده است، یعنی چون اعتیاد مکانیزم نیاز به درآمدی را ایجاد می‌کند، خود ممکن است عامل دیگری برای این کار باشد.

در اینجا این سوال پیش می‌آید که اگر مهم‌ترین علت روسپی‌گری «فقر» است چرا همه‌ی فقرا روسپی نمی‌شوند؟

در اینجا «دکتر ناظر» - جامعه‌شناس - پاسخ می‌دهد: در علوم اجتماعی قوانین مشروط هستند به جمع شدن سایر شرایط در واقع اینجا مساله‌ی فقر شرط لازم است نه شرط کافی. یعنی برای روسپی‌گری شاید «فقر لازم باشد و جامعه نابرابر». ولی اینها کافی نیستند. برای همین هست که عده‌ای در چنین شرایطی زندگی می‌کنند ولی روسپی نمی‌شوند. اینجا است که دلایل و شرایط دیگر وارد کار می‌شوند، یکی از آن شرایط، فرصت‌هاست. ممکن است کسی در شرایط فقر و بی‌عدالتی زندگی کند ولی در عوض سایر فرصت‌ها را در اختیار

به پایگاه‌های اجتماعی بالاتر برای بهره‌گیری بیشتر از منابع اجتماعی ارزشمند مثل قدرت، ثروت و منزلت، ناچار شود که خود را نگهدارد، و آنگاه که خود را با دیگران مقایسه می‌کند می‌بیند کمتر بهره‌مند است، سعی می‌کند راه‌های دیگری پیدا کند تا به منافع بیشتری دست یابد.

جامعه یک سری راه‌های مجاز و غیر مجاز دارد:

چون همه نمی‌توانند به راه‌های مجاز بروند و این توانایی و خلوص در وجودشان نیست که از راه‌های مجاز و قانونی جامعه استفاده‌های مفید ببرند، به راه‌های غیرمجاز کشیده می‌شوند. پدیده روسپی‌گری و جنایت راه‌های غیرمجاز برای رسیدن به منافع ارزشمند اجتماعی است که برخاسته از فقر و نابرابری است. اما در عین حال به عوامل دیگری هم اشاره می‌شود مثلاً چگونگی اجتماعی شدن فرد. برای مثال فرزند یک روسپی در ارتباط جنسی، نوع خاصی از رفتار جنسی را می‌آموزد که در نظر دیگران زشت است، بنابراین نوع دیگری از اجتماعی شدن اینجا اتفاق می‌افتد که ممکن است زمینه را برای بروز این پدیده در نسل بعدی هم مهیا کند. به این معنی که فرد آنچه را که دیگران ناپسند و زشت می‌شمرند

دختر فراری در دام افراد شرور:

دختر
۱۷ ساله‌ای که از
چندی پیش پس
از فرار
از خانه به اتفاق
۵ جوان دیگر
دختران فراری
را اغفال می‌کرد،
در غرب تهران
دستگیر شد

روزنامه جام جم

چهارشنبه ۸۳/۷/۲۲

می‌دهد. در بین این زنان باید بسیاری از افرادی را که اختلال‌های روانی دارند جست و جو کنیم مانند مبتلایان به **روان‌پریشی و روان‌نژندی، عقب‌ماندگان ذهنی، مبتلایان به اختلال خلقی دوقطبی** یعنی کسانی که تمایل زیادی دارند که خیلی راحت، سریع و بدون مهار خواست‌های خود را ارضا کنند، **منحرفان جنسی، بیماران صرعی** و... اینها دلایل فردی است، اما انگیزه‌های دیگری هم ممکن است وجود داشته باشد. این انگیزه‌ها گاهی اوقات در فردی که بیماری روانی مشخصی هم ندارد به عنوان

داشته باشد، مثلا تحصیلات و فرصت کاری و... یا در محیطی زندگی کند که ارزش‌های اجتماعی به او اجازه ندهد این کار را بکند یا اصلا زمینه برای انجام دادن چنین کاری وجود نداشته باشد. انسان‌های زیادی هستند که در شرایط فقر و بی‌عدالتی قرار دارند ولی هیچ‌گاه به این موضوع نمی‌اندیشند.

بنابراین به سر بردن فرد در شرایط فقر و بی‌عدالتی نمی‌تواند تنها عواملی باشند که او را به این کار سوق دهد.

بررسی پدیده زنان خیابانی و ناامنی اجتماعی: خانه‌های وحشت
در مقابل این زنان، مردانی هم هستند که گرچه در ظاهر اعتماد به نفس بیشتری دارند اما در باطن آینده خود را چندان مطمئن نمی‌دانند و به روابط ناامن اجتماعی دامن می‌زنند.

روزنامه جام جم -
چهارشنبه ۸۳/۴/۲۴

اعتراض به سلطه‌ی پدر و مادر خشن و ستمگر، به شکل رفتارهایی که آنها را آزار می‌دهد بروز می‌کند. (از جمله روابط نامشروع).

علل و عوامل گرایش به روسپی‌گری:

امروزه توسعه زندگی شهری و صنعتی، گسترش بی‌رویه شهرها و مهاجرت از روستاها به شهرهای بزرگ، افزایش حاشیه‌نشینی، فراوانی مشکلات اقتصادی، اجتماعی و جوان بودن درصد جامعه ایران باعث افزایش آسیب‌های اجتماعی شده و زمینه مناسبی برای گرفتار شدن به انواع آسیب‌ها بخصوص برای قشر جوان فراهم گردیده است. یکی از آسیب‌هایی که جوامع بشری را به خطر انداخته پدیده

روسپی‌گری از نظر روان‌شناسی:

از دیدگاه روان‌شناسی زنان روسپی با سایر زنان تفاوت‌های روانی دارند. یکی از روان‌شناسان می‌گوید: بسیاری از این زنان **مشکلات شخصیتی دارند**. از نظر ظاهری ما می‌توانیم بگوییم همه‌ی این زنان، قانون‌شکن هستند، کسانی که قوانین را زیر پا می‌گذارند و رفتار ضد اجتماعی از خود بروز می‌دهند **شخصیت‌های ضد اجتماعی** دارند. شخصیت‌های ضد اجتماعی گروه خاصی از افرادی را تشکیل می‌دهند که اختلال‌های شخصیتی دارند. منظور از اختلالات شخصیتی این است که فرد الگوهای دیرپا را زیر پا می‌گذارد و رفتاری را که به ضرر خودش و دیگران است را بروز

روسیپی‌گری است. با بررسی علل و عوارض این پدیده به خوبی روشن می‌شود که: فقر، بیکاری، جنگ، تنوع طلبی، فریب خوردگی، شکست در عشق، علل جنسی و عوامل خانوادگی مهم‌ترین عواملی هستند که هر روز بر تعداد طعمه‌های جدید روسپی‌گری می‌افزاید.

به طور کلی علل گرایش به انحرافات جنسی و روسپی‌گری را می‌توان در عنوان‌های زیر دسته‌بندی کرد:

- و اخلاقی.
- ۶- جاه‌طلبی و داشتن رویاهای شهرت، ثروت، قدرت، عشق و تجمل.
- ۷- خشونت پدر و مادر، زندگی در خانواده‌های از هم پاشیده و عدم توانایی در پرداختن به یک زندگی عادی.
- ۸- سرکوب شدید میل جنسی و محرومیت‌ها و محدودیت‌های قانونی برای ارضای آن و ازدواج در سنین بالا و یا تنها زندگی کردن.

کشف جسد نیمه سوخته دختر جوان:

پیکر نیمه سوخته دختر جوانی در پارکی در منطقه مشیریه تهران پیدا شد.

روزنامه ایران
شنبه ۱۳/۵/۳۱

- ۹- عدم علاقه زن و شوهر به یکدیگر و ازدواج تحمیلی.
- ۱۰- دخالت دیگران در زندگی زن و شوهرها.
- ۱۱- بدبینی، عدم پای‌بندی به زندگی خانوادگی، عدم پای‌بندی به مذهب، اعتیاد، زیاده‌طلبی، پایین بودن سن در ازدواج، بی‌سوادگی، تفاوت‌های فرهنگی و....
- البته موارد دیگری هم وجود دارد که باعث گرایش به مسایل روسپی‌گری می‌شود.
- دیدگاه‌های روان‌شناختی به روسپی‌گری:

- ۱- وابستگی شدید به مادر و فقدان روابط محبت‌آمیز با پدر.
- ۲- برگشت‌های عاطفی به خودشیفتگی‌های کودکانه.
- ۳- فقر و بیکاری.
- ۴- کم‌هوشی، ضعف پایه‌های شناختی عقلی، پایین بودن سطح فکر و دانش عمومی و نداشتن مهارت‌های لازم برای زندگی کردن.
- ۵- سرکشی، عصیان و انتقام‌جویی از پدر و مادر و شوهر و کینه‌توزی نسبت به اجتماع و نظام‌های تربیتی

عواملی هستیم که ما را ساخته‌اند از جمله خانواده، وضعیت اقتصادی و حتی پایگاه اجتماعی، پس در واقع هر مجرمی معلول عواملی است که قبلاً وجود داشته است.

در تحلیل پدیده روسپی‌گری و گرایش این گروه از افراد به ارتکاب جرایمی که مخالف با هنجارها و عرف جامعه است باید به ابعاد گوناگون و وسیعی به این موضوع نظر داشت و به این امر از دریچه و ابعاد پیچیده آن نگریست.

یکی از عوامل مهم و موثر در وقوع این موضوع، عوامل روان‌شناختی، شرایط محیطی و زیستی است که باید به آن جدی‌تر نگاه کرد.

پیش‌گیری یا درمان:

باید بدانیم اگرچه این پدیده و رواج آن در جامعه یک نوع بیماری روانی محسوب می‌شود و درمان آن به راحتی امکان‌پذیر نیست ولی پیش‌گیری از این پدیده را راحت‌تر از درمان آن، باید دانست. لااقل باید بدانیم روسپی‌گری با شلاق‌زدن و سنگ‌زدن مداوم نمی‌شود. در حقیقت باید از وقوع یک چنین آسیب و خطر اجتماعی پیش‌گیری کرد. وقتی کسی آن قدر فقیر است که برای داشتن یک مانتو یا... حاضر است جسم‌اش را بفروشد با ایجاد شغل آبرومندی می‌توان او را از این کار منع کرد. وقتی مادری این قدر درمانده است که برای تامین هزینه‌ی فرزندش یا تحصیل او مجبور است تن به یک چنین عمل خفت‌باری بدهد، با دادن کار مناسب به او، می‌توان از این پدیده و کار خلاف پیش‌گیری نمود.

اگر جامعه‌ای این قدر هوشیار باشد که بتواند این عوامل را بشناسد، می‌تواند درصد رفع آن برآید. **روسپی‌گری نوعی بیماری و اختلال اجتماعی و روانی است**، راه حل‌اش این نیست که نادیده گرفته شود، راه چاره این نیست که مثل قرون وسطی خانه‌ها را آتش‌بزنیم، راه این است که آن را درمان کنیم، آن را ریشه‌کن

بر اساس برآورد سازمان ملل متحد، هر ساله ۴۰ میلیون نفر زن و دختر در جهان خرید و فروش می‌شوند.

گفته می‌شود در کشورهایی مانند اندونزی، تایلند، فیلیپین و مالزی قاچاق زنان از نقاط دیگر به این نقاط به منبع بزرگ درآمد اقتصادی و بخشی از تولید ناخالص ملی تبدیل شده است. عده‌ای از زنان خیابانی را هم زنان فقیر و معتاد تشکیل می‌دهند. در بخش‌هایی از آسیا پدر و مادران بسیار تهی‌دست، دختر جوان و حتی کودکان خود را می‌فروشند تا با پولی که به دست می‌آورند شکم بقیه اعضای خانواده را سیر کنند، اما در امریکا بسیاری از روسپی‌گران می‌گویند به دلخواه خود این حرفه را برگزیده‌اند. این افراد اگرچه این پدیده را - متأسفانه - به شغل بدل کرده‌اند ولی درک روسپی‌گری به عنوان کار، نیاز به کندوکاو در بررسی بافت زندگی‌ها، آرزوها، خیال‌پردازی‌ها، مقاصد و نیات، اعمال و ساختارهای مرتبط با جنسیت، قدرت، کار و خشونت دارد. ما باید روی ریشه نیازهای جنسی مرد متمرکز شویم تا معنی روسپی‌گری را بفهمیم. اگر روسپی‌گری را صرفاً به مثابه‌ی کار نگاه کنیم باید یادمان باشد که این نوع نگاه متأسفانه با زن شدن و فقر همراه است.

خانم شیرین عبادی - حقوقدان - در مورد این مساله می‌گوید: من روسپی‌گری را شغل نمی‌دانم که بگویم دانشمند فکرش را می‌فروشد و این جسم‌اش را. من روسپی‌گری را حقارت انسان‌ها و خرد شدن شخصیت‌ها می‌بینم، معادل با نابودی کرامت انسانی می‌دانم و به همین دلیل عمیقاً بر این اعتقادم که این بیماری باید مداوم شود. زندگی آزاد زن و مرد بدون ازدواج روسپی‌گری نیست. ما باید در تعریف روسپی‌گری به توافق برسیم. این افراد معلول علت‌ها و عواملی هستند که اگر آن عوامل نبودند به آنجا کشیده نمی‌شوند. آیا اگر پدر و مادر ما معتاد بودند و در اثر فشار آنان به فروش مواد مخدر روآورده بودیم... آیا باز هم می‌توانستیم به عنوان دو انسان روشن فکر راجع به مسایل اجتماعی صحبت کنیم؟ ما همه معلول

کنیم تا بتوانیم برای فرزندانمان جامعه‌ای سالم داشته باشیم.

زنان مقصرند یا مردان:

موضوعی که باید آن را نادیده نگرفت، این است که اگر از روسپی‌گری زن بحث می‌شود، باید روسپی‌خواهی مرد هم مورد ارزیابی قرار گیرد و موارد احسان و غیراحسان را هم در نظر گرفت.

در بسیاری از مطبوعات کشور، گزارش‌های متنوعی از فراگیری موج فساد و روسپی‌گری مشاهده می‌شود، در آنها به نکات مهم و واقعیات تلخی مانند پایین آمدن سن روسپی‌گری به زیر ۲۰ سال تا مرز ۱۵ سال و پایین‌تر از آن اشاره شده است. یکی از علل کاهش سن را تغییرات اجتماعی در دو دهه اخیر کشور می‌دانند. در افزایش آمار فحشا و روسپی‌گری و... در جامعه‌ی ما همه مقصرند اما همه به نوعی قربانی یکدیگر هستند.^(۱)

ثروت بی حساب عده‌ای از مردان، بدون کسب فرهنگ مصرف آن، و نیز فقدان خط فکری مشخص و آرمان معینی بین جوانان و نوجوانان از دیگر علل انحرافات اخلاقی از جمله فحشا می‌باشد.

قوانین ایران هرچند به ظاهر مرد را هم تحت عنوان فردی که مرتکب ارتباط نامشروع شده مجازات می‌کند، اما در عمل تنها کسی که دستگیر و مجازات می‌شود زن روسپی است.^(۲)

در اینجا باید از دیدگاه روان‌شناسی و جامعه‌شناختی به ابعاد مختلف شخصیتی هر دو طرف توجه کرد، همان طوری که **زن روسپی** در معرض خطر است، **مرد روسپی** خواه نیز در معرض گرفتاری می‌باشد، زیرا مردان عیاش نمی‌توانند از عادت خود دست بکشند، لذا دوباره به سراغ آنها می‌روند.

راه کارهای مبارزه با روسپی‌گری:

خانواده سالم، ایمان و ازدواج از مهم‌ترین موانع فحشا و روسپی‌گری شمرده می‌شوند. البته برای مبارزه و پیش‌گیری از رواج فحشا در جامعه نباید فقط مانع شدن مورد بررسی قرار گیرد، بلکه عواملی که منجر به شیوع این پدیده در جامعه می‌شوند را باید مورد توجه قرار داد.

در این راستا مبارزه با فقر، اعتیاد و بیکاری جزو عواملی است که باید به آنها بسیار توجه شود.

در تحلیل راه کارهای مبارزه با پدیده شوم روسپی‌گری، غیر از اجرای قانون، دولت باید راه‌های

دین دارتر شدن، اندیشه‌های پایدار، ایجاد شغل‌های مناسب و وسایل ازدواج داریم را فراهم کند و مبارزه با اعتیاد و بیکاری را سرلوحه کارهای خویش قرار دهد و از طرف دیگر موظف هستند خانه را به محیطی امن، برای فرزندان تبدیل کنند تا آنان بتوانند در آرامش کامل به رشد فکری و جسمی مناسب برسند.

بحث «آرامش» چه در منزل و چه در محیط کار و «آرامش روان» بحث بسیار مهمی است که باید برای رسیدن به آن تلاش کرد. از بُعد **بهداشت روان** که بیشتر در این فصلنامه مدنظر خوانندگان گرامی است، اولین مکان که باید شخصیت هر انسانی در آن شکل بگیرد خانه و خانواده است، و رشد فکری هم در «خانواده» شکوفا می‌شود. انسانی که از تعالی و رشد فکر و عقل برخوردار باشد با وجود همه کمبودها و ناهنجاری‌های اجتماع دست به اعمال ناشایست و بزهکاری نمی‌زند و ایمان، درست‌کاری و خویش‌داری در او مانع می‌شود که بتواند به اعمال زشت از قبیل روسپی‌گری و بزهکاری، روی آورد.

پانویس‌ها:

- ۱- از نقل قول‌های - دکتر کامکار - روزنامه رسالت ۸/۵/۸۰.
- ۲- مجمع المسایل، سید محمد رضا گلپایگانی، دارالقرآن قم. منابع:
  - ۱- بزهکاری زنان، آسیب‌شناسی و درمان، عزت... مولایی و همکاران.
  - ۲- با من به خیابان‌های تهران بیایید. میترا، شجاعی. جنس دوم (مجموعه مقالات) جلد دهم، نوشین احمدی خراسانی، تهران: توسعه، ۱۳۸۰.
  - ۳- فمینیست‌ها و مساله روسپی‌گری، فصل زنان، فیروزه مهاجر، تهران: ۱۳۸۰.
  - ۴- دختران فراری و آسیب‌های اجتماعی، تهیه و تنظیم: فرهاد حسنی گوهرزاد، روزنامه جام جم، چهارشنبه ۲۲/۵/۱۳۸۲.
  - ۵- جنس اول، هلن جنیژ، انتشارات زریاب، نغمه صفاریان‌پور، ۱۳۸۱.
  - ۶- فصل زنان، مجموعه آرا و دیدگاه‌های فمینیستی، فیروزه مهاجر: تهران: ۱۳۸۱.
  - ۷- کتاب زنان، فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان، ش ۲۲. زمستان ۱۳۸۲. مقاله‌ی: روسپی‌گری و سکوت سنگین قانون، علی فلاحتی.
  - ۸- یادداشت‌های پراکنده‌ی شخصی.